

in izpodkopavanju vse kulture. Že se kažejo strašne posledice v duhovnem in državnem življenju evropskih narodov, ki svojega življenja nočejo graditi na živo krščanstvo. Cerkev pa se ne bo utrudila. Ona bo še nadalje nosila križ med svet in proti svetu. Zato potrebuje novih oblik tega važnega duhovnega boja, ki prihaja. Z vsemi sredstvi sodobne duhovne borbe se mora boriti za resnico. Križ naprej, to bo novo geslo za eno najvažnejših razvojnih dob v boju vere proti novemu poganstvu. — V vseh državah namerala Vatikan ustanoviti delovne odbore pod vodstvom domačih škofov, ki bodo prenesli novo borbo v vsa področja modernega življenja. Mobiliziralo se bode vse, tisk in tehnika, radio in film, umetnost in znanost, da bo uspeh čim večji.

**Novo poganstvo v Nemčiji.** Med narodnimi socialisti je v zadnjem času opazati močno gibanje za izstop iz krščanstva. Po poročilih listov so pred tednom izstopili iz Cerkve člani Hitlerjeve garde s svojim načelnikom Himmlerjem. Jako merodajni hitlerjanski list „Das Schwarze Korps“ pa nadaljuje z izpadi proti Cerkvi in je nedavno polemiziral z izjavo sv. očeta proti boljševizmu, češ da v boju proti tej svetovni nevarnosti ne pomagajo ne molitve in ne rožni venci, marveč edino trda pest in ostro orožje.

**Hud udarec za Ogrsko** je bila smrt min. predsednika Gömbösa. Umrli je 6. t. m. na težki notranji bolezni v nekem zdravilišču v Monakovem. Spadal je med državnike večjega kova. Pomagal je graditi v srednji Evropi takozvani rimski blok, znal pa tudi varovati meje, čez katere Madžarska ni smela iti. Hkrati je ostal do zadnjega velik prijatelj Nemčije. V notranji politiki je podpiral srednje plasti proti skrajni levici in degenerirani desnici. Imel je cilj, da osvobodi ogrskega kmeta, ki še danes ječi pod nezdravimi družabnimi prilikami. Z njegovo smrtjo je zazijala na Madžarskem globoka vrzel. — Nasleduje ga dosedanji njegov namestnik minister Daranyi. V ostalem je ostala vlada v istem sestavu.

**Amerika v volilni borbi.** V novembru se vršijo v Zedinjenih državah Amerike predsedniške volitve. Na tisoče govornikov hodi po deželi, radiopostaje, kinopredstave, časopisje, skratka vse javno življenje je v znamenju ostre borbe med dvema velikima taboroma. Kandidat demokratov je dosedanji predsednik Roosevelt, ki ima posebno med nižjimi sloji mnogo pristašev. Republikanci pa so postavili kot svojega kandidata guvernerja Landon, za katerim stoji ameriški velekapital in veleindustrija. Posebnost volilnega boja je ta, da ima povsem osebno lice in da so programi, za katerimi stojita oba kandidata, domala prezrti. Zmago pripisujejo poznavalci položaja dosedanjemu predsedniku Rooseveltu, ki uživa v množicah mnogo simpatije.

## PODLISTEK

Benjamin Disraeli:

### Vstaja Škenderbegova.

(1. nadaljevanje.)

„Da, moj dragi prijatelj!“ odvrne turški poveljnik, „moj položaj je sedaj kritičen. Doslej se je moje delovanje za mosleme omejevalo na delo proti narodom njihove lastne vere. Sedaj pa sem naenkrat poklican na boj proti narodu svoje vere in proti najboljšemu zavezniku one dežele, ki jo moram še vedno imenovati svojo domovino. Dozdeva se mi, da moramo udariti sedaj ali nikoli, reči pa moram kar naravnost, da bi se to nikdar ne moglo zgoditi v manj ugodnih razmerah.“

„Kaj! Tebi upada srce!“ vzklikne Nicej, „no, potem moram jaz obupati. Tvoj neomahljiv značaj me je edini bodril v vseh naših drznih nadah!“

„In Eshil?“ reče tujec in se nasmehne.

„In Eshil, gotovo,“ je odvrnil Nicej, „toda spoznal sem, da je tudi Eshil dolgočasen. Jaz koprni po dejanjih.“

„Morebiti se ponudi prilika prej kakor si moremo misliti,“ odgovori tujec. „Bog je, ki vodi vse stvari. On ne zapusti pravične stvari. On ve, da so moje misli tako čiste, kakor je moj položaj zamotan. Še vedno mi rojijo po glavi nejasne misli, vendar jih nočemo sedaj razpravljati. Jaz moram odtod, dragi knez. Sapa je prijetna. Ali si kedaj videl Hunijada?“

## „Slovenci na Koroškem.“

Konec.

Obsežno se pisatelj bavi v svoji knjigi s položajem koroških Slovencev v stanovski državi. Pregledu šolskega in verskega položaja je priložena obširna statistika, ki med drugimi zaznamuje 78 dvojezičnih šol s 129 iz slovenščine izprašanimi učitelji in s 11.820 šolobveznimi otroci iz leta 1933. Omenja pomanjkljivost, da Slovenci v deželni zbor nimajo nikogar, ki bi zastopal njihove kulturne težnje, oriše kulturno delovanje slovenskih organizacij ter se podrobno bavi s prizadevanjem osrednje kulturne organizacije koroških Slovencev za zadovoljivo rešitev manjšinskega vprašanja. Ljudsko štetje leta 1932, njegov rezultat ter primera z rezultati iz leta 1923 in 1910 je pisatelju dokaz enostranosti določevanja narodne pripadnosti izključno po izjavi. Po pisateljevem mnenju je danes vseh koroških Slovencev 55.000 — po izjavi in maternem jeziku — „vendar zna to število, če se šola na preuredi, v naslednjem desetletju znatno nazadovati“. Končno poda pregled nedavnih pogajanj med zastopniki Slovencev in večinskega naroda ter kratko oriše potek kanclerjevega potovanja v spodnjem delu dežele.

Knjigo zaključuje predlog postavne ureditve narodnostnega vprašanja na Koroškem. Osnutek, pregledan po stvaritelju avstrijske ustave dr. Enderju, predvideva šolske in prosvetne, jezikopravne in splošne odredbe. V naslednjem navedemo kratko vsebino osnutka: Hišni pouk slovenščine je podvržen istim predpisom kot pouk v državnem jeziku. Zasebne šole smejo ustanavljati in na njih določevati učni jezik tudi Slovenci. Kjerkoli v okolici petih kilometrov slovenski stariši vsaj štiridesetih šolobveznih otrok zahtevajo slovensko šolo, se ista ustanovi. Druge javne šole s slovenskim učnim jezikom ustanavlja po potrebi slovenski deželni šolski svet, slovenske šolske občine nosijo del prispevka za nje. Na celovškem učiteljskem se postopoma ustanovijo slovenski vzporedni razredi, katerih vsak šteje vsaj 10 učencev. Če število učencev nedosega deset, obiskujejo slovenski učenci obvezne slovenske tečaje. Na ostalih srednjih šolah se uvede obvezen slovenski pouk za Slovence. Na dunajski in graški univerzi se ustanovijo lektorati za slovenščino ozir. uvedejo predavanja o slovenski zgodovini in kulturi. Učitelji na koroških šolah s slovenskimi oddelki ali učenci naj so po možnosti Slovenci. Slovenske šolske interese zastopajo slov. krajevni ter okrajni šolski sveti ter slovenski deželni šolski svet. Slovensko šolstvo je načelno samostojno. Nadzoruje ga slovenski deželni šolski nadzornik, okrajni šolski nadzorniki morajo slovenščino popolnoma obvladati. Obstojče dvojezične šole ostanejo naprej, dokler se po sporazumu slovenskega in nemškega šolskega sveta ne spremenijo v slovenske in nemške. Na željo slovenskih šolskih svetov pa dvojezične šole lahko ostanejo, uredijo se tedaj na podlagi

v pošteve prihajajočih treh tipov. Slovensko prosveto vodi slovenski oddelek deželnega šolskega sveta, državnemu prosvetnemu referentu je dodeljen slovenski korespondent. Slovenščina je v notranjem poslovanju občin in avtonomnih uradov jezikovno mešanega ozemlja enakopravna z nemščino. Deželne in državne oblasti se v zunanjem poslovanju poslužujejo obeh jezikov, istotako sodnije v poslovanju s strankami. Javni uradniki in državni nastavljenici v jezikovno mešanem ozemlju morajo znati nemško in slovensko v pisavi in govorici. Okraj ali občina sta jezikovno mešana, če je vsaj desetina prebivalstva slovenska. Slovenec je, kdor se za Slovence izjavi, vsak pa se lahko pritoži vsled dodelitve enega ali drugega h tej ali drugi narodnosti. Pritožbe rešuje nemško-slovensko razsodišče predvsem na podlagi materinega jezika. Za kritje stroškov samouprave sme slovenski šolski svet v slučaju potrebe pobirati primerno doklado. V vsaki stanovski organizaciji mora biti primerno zastopstvo Slovencev. Da se izvedejo navedene odredbe, imenuje zvezna vlada za dobo 8 mesecev posebnega komisarja.

H knjigi in njeni vsebini zavzamemo stališče v prihodnji številki.

## 25. oktobra so volitve!

Volitve v koroško kmečko zvezo so pred durmi. Volilni rezultati najbrže ne bodo brez vpliva na sestavo bodočih podorganizacij kmetijske zbornice in novih občinskih odborov.

Postava pravi, da odpadejo volitve v občinah, koder vsaj tri dni pred volitvami podpiše kompromisno listo nad 50 odstotkov volilnih upravičencev.

V občinah s kompromisno listo, katere pa ni podpisalo 50 odstotkov volilnih upravičencev, se volitve vršijo. Črtanje kandidatov kompromisne liste je postavno dovoljeno, pripisovanje novih imen pa prepovedano. Izvoljeni so kandidati po vrstnem redu števila dobljenih glasov.

V občinah s dvema listama se volitve za vsak način vršijo. Lista z večjim številom oddanih glasovnic dobi večje število članov občinske kmečke zveze.

**Kmetje, družinski člani, posli in delavci! Pozivamo vas, da storite dolžnost, ki jo vam narekujejo interesi vaše stanovske in narodne družine! Volite 25. oktobra može, do katerih imate zaupanje, da bodo dobro zastopali tudi vaše interese!**

## DOMAČE NOVICE

### Žena-vrag.

Pred dunajskim porotnim sodiščem se je minul teden zaključil proces, ki je skozi cela dva tedna razburjal javnost. Na zatožni klopi sta sedela zakonca Josefina in Edmund Luner, žena obtožena umora svoje služkinje Augustin in mož pa, da je za umor vedel in ga ni preprečil. Lunerjeva je

pota, nadarjenost in srčnost so rešile najmlajšega izmed njih usode njegovih zastrujenih bratov. Škenderbeg je bil vzgojen v Adrijanopliju v mohamedanski veri in ker se je že v zgodnji mladosti odklikoval v sukanju orožja pred vsemi moslemjskimi vojaki, se je zelo priljubil sultanu in se je v vojaški službi kmalu povzpел do najvišjih stopenj.

V teh časih je nepremagljivo prodiral Turek in s strahom navdajal vse krščanstvo. Carigrad, tedaj glavno mesto grškega cesarstva, so že večkrat oblegali predniki sultana Amurata, in samo srečni dogodki in ponižujoči pogoji so ga še rešili padca. Vlada Bosne, Srbije in Bulgarije in grški knezi Etolije, Macedonije, Epira, Aten, Fokije, Beotije in vseh pokrajin notri do Korintske ožine so plačevali Amuratu davek; ostalo Evropo pa so obvarovali njegovega jarma hrabri Ogrji in Poljaki, katere je srečna zveza združila pod vrhovnim vladarstvom kralja Ladislava, ki je navdušen po vneti zgornosti papeževega poslanca kardinala St. Angelo in vsled prošnje srbskega vladarja zapustil dom v času, ko se začela naša povest, na čelu velike vojske Budo, prekoračil Donavo in se pridružil svojemu hrabremu podkralju, slovitemu Ivanu Hunijadiju, transilvanskemu vojvodi, porazil Turke v ljutem boju, osvobodil Bulgarijo in prodril do vznosja gorovja Haemus, ki slovi dandanes pod imenom Balkan. Tukaj je čakal kristjane turški poveljnik Karambeg in sem je bil njemu na pomoč poslan Škenderbeg na čelu vojske janičarjev, in podložnih Epircev.

„Vzgojen sem bil na transilvanskem dvoru,“ odvrne Nicej in nekam v zadregi povese svoje oči. „Slaven vitez je, glavni branitelj krščanstva!“

Turški poveljnik vzdihne.

„Kadar se zopet snideva,“ reče, „srečava se morebiti z jasnejšimi nadami in bolj veselega srca. Sedaj pa treba, da se poslovim.“

Knez se žalostnega obraza obrne in pritisne svojega tovariša na svoje prsi.

„Žalosten konec je to vseh naših srečnih ur in visokih načrtov.“

„Premlad si še, da bi se prepiral s srečo,“ odvrne tujec, „kar se pa mene tiče, še nisem poravnal svojih računov z njo. Za sedaj pa, dragi Nicej: Z Bogom!“

„Z Bogom!“ odvrne atenski knez, z Bogom, dragi Škenderbeg!“

### II.

Škenderbeg je bil najmlajši sin epirskega kneza, ki se je v začetku vladanja sultana Amurata II. skupno z drugimi grškimi knezi zaman ustavljal prodiranju turškega orožja v Evropi. Epirski knez si je zagotovil mir s tem, da je izročil svoje štiri sinove kot poroke turškemu vladarju, ki se je zavezal, da jih da vzgojiti v vseh vednostih ter da se pri tem ozira na njihovo vero. Ob smrti epirskega kneza se pa Amurat ni mogel premagati, da ne bi porabil ugodne prilike in priklopil svojemu cersarstvu bogate dežele, po kateri je tako dolgo hrepenel. Turška vojska je udrla v Epir in se polastila glavnega mesta Kroje. Otroci prejšnjega vladarja so bili obsojeni v smrt. Le-